

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen seulontasuunnitelma

2023

7.2.2023 versio 1.0

Sisällysluettelo

1	Seulontatutkimukset	2
2	Seulontatutkimukset Pohjois-Karjalassa	3
2.1	Suolistosyövän seulonta	3
2.1.1	Suolistosyövän seulonnasta vastaava henkilö	4
2.2	Rintasyöpäseulonta	4
2.2.1	Rintasyöpäseulonnasta vastaava henkilö	5
2.3	kohdun kaulaosan syövän seulonta	5
2.3.1	Kohdun kaulaosan syövän seulonnasta vastaava henkilö.....	6
2.4	Raskauden aikaiset seulonnat	6
2.4.1	Raskauden aikaisista seulunnoista vastaava henkilö	7
3	Vastuut seulontasuunnitelman toteutumisen seurannasta ja raportoinnista.....	7

Tekijät

Anita Lindevall
 Satu Rantala
 Mikael Ripatti
 Petri Kivinen
 Jussi Malinen

Hyväksyjä

Susanna Wilén
 terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialuejohtaja
 7.2.2023

1 Seulontatutkimukset

Seulonnalla tarkoitetaan väestön tai tietyn väestönosan tutkimuksia tai näytteiden ottamista, jotta voidaan löytää seulottava tauti, sen esiaste tai taudinaiheuttaja. Väestön seulontojen tavoitteena on sairauksien varhainen löytäminen ja hoitaminen.

- [Valtioneuvoston asetus seulonnoista 339/2011](#)
- [Valtioneuvoston asetus seulonnoista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta 752/2021](#)
- [Terveydenhuoltolaki 1326/2010](#)

Kunnan asukkaalla on oikeus saada seulontapalveluja. Niihin osallistuminen on vapaaehtoista ja ilmaista.

Seulonta on osa ehkäisevää terveydenhuoltoa. Seulontaan kuuluu kohderyhmän määrittäminen, yksilön neuvonta ja ohjaus, seulontatestien ottaminen ja tutkimus, palautetiedon antaminen, jatkotutkimuksiin ohjaaminen sekä tarvittavien terveystietojen järjestäminen.

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueellaan valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset seulonnat. Hyvinvointialue voi toteuttaa seulonnat itse tai ostaa ne yksityiseltä tai yleishyödylliseltä palvelun tarjoajalta. Sen on myös jaettava riittävästi tietoa seulonnan tavoitteista, järjestämisestä, vaikuttavuudesta sekä seulontaan mahdollisesti liittyvistä riskeistä.

Valtakunnallisen seulontaohjelman mukaisesti hyvinvointialueen pitää järjestää

- rintasyöpäseulonta
- suolistosyövän seulonta
- kohdun kaulaosan syövän seulonta ja
- raskauden aikaiset seulonnat: varhaisraskauden yleinen ultraäänitutkimus, sikiön kromosomi- ja rakennepoikkeavuuksien seulonta.

Hyvinvointialue voi järjestää valtakunnallisen seulontaohjelman lisäksi myös ohjelmaa täydentäviä seulontoja tietyn taudin tai sen esiasteen toteamiseksi tai taudinaiheuttajan löytämiseksi. Lisäksi seulontatutkimuksia voidaan tehdä vastasyntyneille.

Hyvinvointialueen on seurattava ja arvioitava seulontaprosessin laatua ja seulontatestien luotettavuutta säännöllisesti. Lisäksi kustakin seulonnasta on oltava seulonnasta vastaava henkilö.

2 Seulontatutkimukset Pohjois-Karjalassa

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue järjestää alueellaan (Joensuu, Kitee, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Kontiolampi, Ilomantsi, Juuka, Liperi, Polvijärvi, Rääkkylä, Tohmajärvi ja Heinävesi) seuraavat seulonnat.

- rintasyöpäseulonta
- suolistosyövän seulonta (vuodesta 2022 alkaen)
- kohdun kaulaosan syövän seulonta ja
- raskauden aikaiset seulonnat: varhaisraskauden yleinen ultraäänitutkimus, sikiön kromosomi- ja rakennepoikkeavuuksien seulonta

2.1 SUOLISTOSYÖVÄN SEULONTA

Seulonta-asetuksen muutoksen mukaisesti myös Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella käynnistyi vuonna 2022 suolistosyövän seulonta. Seulonta kosketti ensimmäisenä vuonna 2022 60–68-vuotiaita, eli vuonna 1954, 1956, 1958, 1960, 1962 syntyneitä. Vähitellen seulonta laajenee ikäryhmittäin niin, että ohjelma ulottuu koko kohdeväestöön eli kaikkiin 56–74-vuotiaisiin vuodesta 2031 alkaen. Seulontaan kutsutaan kahden vuoden välein aina niinä vuosina, kun kutsuttava täyttää parillisia vuosia.

- [Suolistosyövän seulonta - Syöpärekisteri \(syoparekisteri.fi\)](https://www.suolistosyovän.seulonta.fi)

	60 v.	62 v.	64 v.	66 v.	68 v.	70 v.	72 v.
v. 2022	1962	1960	1958	1956	1954	xxx	xxx
v. 2023	1963	1961	1959	1957	1955	1953	xxx
v. 2024	1964	1962	1960	1958	1956	1951	xxx
v. 2025	1965	1963	1961	1959	1957	1955	1953

Seulontatesti on immunokemiallinen ulosteen veritesti (FIT), jolla etsitään piilevää verta ulosteesta. Seulottava saa kotiin kirjeen, jossa on kutsu seulontaan, testi, tietoa seulonnasta ja ohjeet näytteenottoon. Ulostenäyte otetaan itse wc-käynnin yhteydessä ja postitetaan laboratorioon analysoitavaksi. Seulontakutsun mukana on palautuskuori, jonka postimaksu on maksettu. Seulontatestin tulos tulee kotiin postitse.

Seulontakeskus lähettää kutsut, analysoi näytteet ja lähettää seulottavalle kirjallisesti seulontatestin tuloksen. Seulontakeskuspalvelut Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle tuottaa Synlab.

Seulontatestissä positiivisen tuloksen saanut sopii jatkotutkimuksen järjestämisestä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Vatsakeskuksen seulontahoitajan kanssa. Jatkotutkimus on useimmiten paksusuolen tähytystys eli kolonoskopia. Jatkotutkimukset järjestetään tarvittaessa Pohjois-Karjalan keskussairaalan Vatsakeskuksen toimesta.

2.1.1 Suolistosyövän seulonnasta vastaava henkilö

Suolistosyövän seulonnoista vastaava henkilö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on **ylilääkäri Mikko Heikura**,
Sairaalapalvelut: Vatsakeskus.

2.2 RINTASYÖPÄSEULONTA

Rintasyöpäseulonnan tarkoitus on oireettomassa tai niukkaoireisessa vaiheessa olevan rintasyövän löytyminen. Seulottavat ikäryhmät ovat seulontavuonna 50–69-vuotiaat naiset 20–26 kuukauden välein. Seulontaan kutsuttavat ikäluokat poimitaan väestökisteristä.

	50 v.	52 v.	54 v.	56 v.	58 v.	60 v.	62 v.	64 v.	66 v.	68 v.
v. 2022	1972	1970	1968	1966	1964	1962	1960	1958	1956	1954
v. 2023	1973	1971	1969	1967	1965	1963	1961	1959	1957	1955
v. 2024	1974	1972	1970	1968	1966	1964	1962	1960	1958	1956
v. 2025	1975	1973	1971	1969	1967	1965	1963	1961	1959	1957

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella rintasyöpäseulonnat toteuttaa Terveystalo. Seulonta toteutetaan rintarauhasen röntgenkuvauksella eli mammografiatutkimuksella. Seulontaan kutsuttu saa mammografiaseulontaan kutsukirjeen, jossa on ehdotettu seulonta-aika. Jos ehdotettu aika ei seulottavalle sovi, hän voi sen vaihtaa Terveystalon sähköisessä palvelussa tai soittamalla Terveystalon puhelinpalveluun numeroon 045 7734 9976 tai 030 6000.

- [Seulontapalvelut | Terveystalo](#)

Seulonnat toteutetaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella seuraavissa paikoissa:

- Mammografiaseulontapalvelu Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi, Rääkkylä ja Tohmajärvi, kuvauspaikka Terveystalo, Kauppakatu 21, K- kerros, 80100 Joensuu
- Mammografiaseulontapalvelu Iloimantsi, kuvauspaikka Iloimantsi
- Mammografiaseulontapalvelu Lieksa, kuvauspaikka Lieksa

- Mammografiaseulontapalvelu Nurmes, kuvauspaikka Nurmes
- Mammografiaseulontapalvelu Kitee, kuvauspaikka Kitee
- Mammografiaseulontapalvelu Heinävesi, kuvauspaikka Heinävesi

Seulontatutkimuksen tulos ilmoitetaan kirjeellä. Seulonnan jälkeinen mahdollinen kontrolli sekä lisätutkimus (mammografia, rintojen ultraäänitutkimus ja koepalan ottaminen) tapahtuu Terveystalon toimipisteessä. Jatkohoito tapahtuu tarvittaessa Pohjois-Karjalan keskussairaalassa.

2.2.1 Rintasyöpäseulonnasta vastaava henkilö

Rintasyöpäseulonnasta vastaava henkilö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on **palvelupäällikkö Satu Rantala**,
Sairaalapalvelut: Kuvantamiskeskus.

2.3 KOHDUN KAULAOSAN SYÖVÄN SEULONTA

Kohdun kaulaosan syövän seulonnan tarkoituksena on oireettomassa vaiheessa olevien solumuutosten löytyminen. Seulottavat ikäryhmät ovat seulontavuonna 30–65-vuotiaat naiset, 5 vuoden välein. Seulontaan kutsuttavat ikäluokat poimitaan väestökisteristä.

	30 v.	35 v.	40 v.	45 v.	50 v.	55 v.	60 v.	65 v.
v. 2022	1992	1987	1982	1977	1972	1967	1962	1957
v. 2023	1993	1988	1983	1978	1973	1968	1963	1958
v. 2024	1994	1989	1984	1979	1974	1969	1964	1959
v. 2025	1995	1990	1985	1980	1975	1970	1965	1960

Kohdun kaulaosan syövän ensisijainen seulontatesti on hrHPV- testi on yhdistettynä HPV- positiivisille tehtävään irtosolunäytteeseen (ns. Papa-näytteeseen). Näyte otetaan kohdunkaulan limakalvalta.

Seulontaan kutsuttavat ikäluokat (nimi, henkilötunnus, osoite) poimii väestökisteristä näytteet analysoiva laboratorio (Synlab). Seulottavien kutsuminen, ajanvaraus, näytteenotto ja näytteiden lähetys analysoivaan laboratorioon sekä näytteenoton kirjaus toteutuu Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ehkäisyneuvoloissa hyvinvointialueen terveydenhoitajien toimesta.

Terveydenhoitajat ohjelmoivat Commit- ohjelman kautta seulottaville kutsut, jossa on joko valmis aika seulontaan, tai pyyntö varata Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sähköisen ajanvarauksen tai neuvolan keskitetyn puhelinpalvelun kautta aika alueen ehkäisyneuvolaan seulontatutkimukseen.

Seulontatutkimuksen tuloksen seulottavalle ilmoittaa seulova laboratorio eli Synlab. Tulos siirtyy sähköisesti myös Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen potilastietojärjestelmään. Seulontatutkimuksen tutkinut patologian

erikoislääkäri tekee tarvittaessa lähetteen kiireellisenä jatkotutkimuksiin Pohjois-Karjalan keskussairaalaan. Jos jatkotutkimukset ovat tarpeen, vastauskirjeestä löytyy ohjeet silloinkin, jos kyseessä on lievä muutos, joka ei ole syöpä tai syövän esiaste.

2.3.1 Kohdun kaulaosan syövän seulonnasta vastaava henkilö

Seulonnasta vastaava henkilö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on **palvelupäällikkö Anita Lindevall**,
Vastaanottopalvelut: Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.

2.4 RASKAUDEN AIKAiset SEULONNAT

Raskauden aikaisen seulonnan tavoitteena on parantaa sikiön ja lapsen hoitomahdollisuuksia, ja siten vähentää syntyvien lasten sairastavuutta ja imeväiskuolleisuutta sekä antaa raskaana oleville riittävästi tietoa seulontojen eri vaihtoehtoista ja niihin liittyvistä jatkotutkimuksista. Seulonta tarjotaan kaikille raskaana oleville, seulonta on maksuton ja vapaaehtoinen.

- [Sikiöseulonnat - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](https://stm.fi)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen neuvolan terveydenhoitaja esittelee (suullisesti sekä antaen kirjallisen neuvontamateriaalin) äitiysneuvolan ensikäynnillä raskauden aikana tarjottavat seulonnat ja varaa ajan, asiakkaan niin halutessa, seulontatutkimuksiin Pohjois-Karjalan keskussairaalan äitiyspoliklinikalle sekä tekee laboratoriolähetteen Islabin näytteenottoon.

Kaikille raskaana oleville tarjotaan varhaisraskauden yleinen ultraäänitutkimus raskausviikoilla 12–13. Tähän voidaan liittää kromosomipoikkeavuuksien seulontaan liittyvä niskaturvotuksen mittaus, ja raskausviikoilla 9–11 raskaana olevalta otettu verinäyte. Rakenneultraäänitutkimus tehdään raskausviikoilla 19–21 tai 24, jolloin sikiön elimet tutkitaan järjestelmällisesti.

Asiakas saa ultraäänitutkimuksen tulokset tietoonsa heti tutkimustilanteessa. Varhaisraskauden ultraäänitutkimuksen liitetyn verinäytteen tulos (riskisuhde) lähetetään neuvolaan, jossa terveydenhoitaja kirjaa tuloksen odottajan tietoihin seuraavalla neuvolakäynnillä. Mikäli tulos näyttää kohonnutta riskiä, tulos menee myös Pohjois-Karjalan keskussairaalan äitiyspoliklinikalle, josta otetaan yhteys odottajaan ja tarjotaan mahdollisia jatkotutkimuksia.

2.4.1 Raskauden aikaisista seulunnoista vastaava henkilö

Raskauden aikaisista seulunnoista vastaava henkilö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on **ylilääkäri Kaisu Hara**,
Sairaalapalvelut: Naistenkeskus.

3 Vastuut seulontasuunnitelman toteutumisen seurannasta ja raportoinnista

Pohjois- Karjalan Hyvinvointialue järjestää alueellaan valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset seulonnat luvussa 2 esitetyn työnjaon mukaisesti. Hyvinvointialueen on myös jaettava riittävästi tietoa seulonnan tavoitteista, järjestämisestä, vaikuttavuudesta sekä seulontaan mahdollisesti liittyvistä riskeistä.

Valtioneuvoston asetus (339/2011) seulunnoista 1 § 2 mom. mukaan seulonta on osa ehkäisevää terveydenhuoltoa. Seulontaan kuuluu kohderyhmän määrittäminen, yksilön neuvonta ja ohjaus, seulontatestien ottaminen ja tutkimus, palautetiedon antaminen, jatkotutkimuksiin ohjaaminen sekä tarvittavien terveyspalvelujen järjestäminen. Lisäksi seulonta-asetuksen 4 § Seulonta järjestetään kunnan ennalta päättämän ohjelman mukaisesti. Ohjelman tulee sisältää asianmukainen laadunhallinta- ja laadunvarmistusmenettely. Asianmukaisten seulontapalvelujen tarjoamiseksi kunnan tulee seurata ja arvioida koko seulontaprosessin laatua ja seulontatestien luotettavuutta säännöllisesti. Lisäksi seulonta-asetuksen 5 § 2 mom. mukaan asukkaiden saatavilla on riittävästi tietoa seulonnan tavoitteista ja vaikuttavuudesta, seulontaan mahdollisesti liittyvistä riskeistä sekä seulonnan järjestämisestä.

Seulonnassa todetut tulokset tulisi johtaa toiminnan korjaantumiseen ja parantamiseen, myös havaittujen puutteiden, mutta myös seulonnan vaikuttavuuden kannalta. Ne tulokset pitäisi käydä säännöllisesti läpi myös toimijoiden itsensä kanssa, ketkä ovat ”seulontaprosessissa osallisia”.

Pohjois- Karjalan hyvinvointialueen omavalvonta on määritelty aluehallituksen 21.12.2022 hyväksymässä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvontaohjelmassa Hyvinvointialueen omavalvonnalla on lainsäädännöllinen perusta (laki hyvinvointialueesta 611/2021, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, sote-järjestämislaki). Omavalvontasuunnitelman mukaan toimialueet, palvelualueet sekä toimintayksiköt vastaavat omavalvonnan johtamisesta, resursoinnista ja toteuttamisesta omavalvontaohjelman ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti. Omavalvonta on valvonnan tärkein muoto tarkoittaen toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä asiakkaan näkökulmasta.

Seulontasuunnitelman toteutumisen, viestinnän ja raportoinnin osalta omavalvontaa johtaa **Terveys- ja sairaanhoitopalveluiden toimialan Vastaanottopalveluiden palvelujohtaja**. Palvelujohtaja varmistaa seulontojen raportoinnista seulontojen toteutuksen, vaikuttavuuden arvioinnin sekä viestinnän osalta, ja raportoi **toimialan johtotiimiin**. Seulontasuunnitelman mukaiset seulontojen laadun ja vaikuttavuuden tulokset tuodaan arvioitavaksi Siun soten **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä laadunhallinnan ohjausryhmille** ennen asian esittelyä **tulevaisuuslautakunnalle sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle**.

Seulontojen toteutuksen suunnittelu, toteutus, yhteistyö tarvittavien toimijoiden kanssa (mkl. kilpailutusten valmistelu ja toteutus) ja raportointi on kustakin seulonnasta **vastaavan vastuuhenkilön vastuulla**.